

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO, MAISTO ŪKIO IR KAIMO PLĖTROS
ĮSTATYMO NR. IX-987 2, 7, 8, 9 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO**

(TAP NR. 20-314; TAIS NR. 20-2744(2))

2020-05-11 Nr. NV-1290

Vilnius

1. Projekto rengėja – Žemės ūkio ministerija (ŽŪM).

2. Projekto tikslas – sudaryti teisinės sąlygas žemės ūkio veiklos subjektams (toliau – Subjektai) steigti žemės ūkio rizikos valdymo fondus (toliau – Fondai) paramai gauti.

Šie Fondai būtų steigiami savanoriška Subjektų iniciatyva ir formuojami pirmiausia iš jų pačių įmokų. Taip būtų sudarytos galimybės Subjektams (Fondų nariams) greičiau reaguoti į krizines situacijas, suvaldyti dėl rinkos kainų svyravimų susidariusias krizines situacijas, ekstremalių meteorologinių reiškinių ar kitų įvykių pasekmes, lemiančias pajamų praradimą, o atsiradusių nuostolių kompensavimas leistų užtikrinti nepertraukiamą žemės ūkio veiklos vykdymą.

3. Dabartinė situacija:

- Vyriausybė 2019-06-05 nutarimu Nr. 534 priėmė Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymo 2 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą, siekiant reglamentuoti Fondų kūrimo sąlygas. 2019-11-27 Seimo Kaimo reikalų komitetas, remdamasis Seimo Teisės departamento išvada, nepritarė įstatymo projektui ir pasiūlė grąžinti rengėjams tobulinti. 2020-01-14 Seimo plenarinio posėdžio sprendimu įstatymo projektas grąžintas tobulinti;

- šiuo metu Projekte aptarti klausimai nėra reguliuojami, kitais teisės aktais nėra numatyta tokių Fondų steigimo, valdymo ir administravimo tvarka;

- siekdami sumažinti įvairias žemės ūkio veiklos rizikas Subjektai šiuo metu turi galimybę naudotis pasėlių, augalų bei gyvūnų draudimo paslauga, kuri padengia tik dalį rizikų (augalų žuvimo ar derliaus praradimo dėl ekstremalių meteorologinių reiškinių bei gyvūnų, nuostolių dėl pavojingų užkrečiamų ligų), dėl „nepadengiamų“ rizikų, tokių kaip kainų rinkose svyravimai, staigus paklausos sumažėjimas, nedraudiminiai įvykiai, neišvengiamai susiduria su nuostoliais ir pajamų sumažėjimo problemomis. Įvykus stichinei nelaimei, nuo kurios nebuvo galimybės apsidrausti, specialiais sprendimais nuostoliai dalinai kompensuojami valstybės biudžeto arba ES lėšomis;

- 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai numato galimybę remti pajamų stabilizavimo priemones tarpusavio pagalbos fondams visoms rizikoms, įtakančioms ūkių bendrųjų pajamų mažėjimą daugiau kaip 30 proc.

4. Projekto esmė – siūloma sudaryti teisinės sąlygas Subjektams kurti Fondus paramai gauti. Iš Fondo lėšų bus galima kompensuoti dėl rinkos veiklos sutrikdymo bei nedraudžiamų įvykių atsiradusius Subjektų pajamų praradimus (kai ūkio pajamos krenta daugiau kaip 30 proc., palyginti su praėjusių trejų metų bendrųjų ūkio pajamų vidurkiu).

Pagrindiniai numatomo teisinio reguliavimo elementai:

- įtvirtinama „*Žemės ūkio rizikos valdymo fondo*“ sąvoka, t. y. savanoriška žemės ūkio veiklos subjektų tarpusavio pagalbos sistema, grindžiama Fondo narių įnašais ir skirta jų pajamų lygiui palaikyti;
- numatoma, kad Fondų atitiktį paramos reikalavimams vertina ir veiklos, susijusios su paramos panaudojimu Fondo narių prarastoms pajamoms kompensuoti, stebėseną ŽŪM

nustatyta tvarka vykdo institucija, atsakinga už Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) išlaidų valdymą ir kontrolę – Nacionalinė mokėjimo agentūra;

- nustatoma, kad Fondai, siekdami atitikti paramos skyrimo reikalavimus, turės būti kuriami ne mažiau kaip penkių Subjektų ir turėti:
  - tarpusavio pagalbos tikslui skirtą nuo kito turto atskirtą ir atskirai tvarkomą sąskaitą;
  - administratorių (sąskaitoms tvarkyti, nuostoliams skaičiuoti, įnašams ar prarastų pajamų kompensacijoms administruoti, apskaitai tvarkyti ir kt. susijusioms veikloms);
  - patvirtintas ir viešai paskelbtas Fondų veiklai skirtas taisyklės, nustatančias lėšų administravimą, kaupimą, naudojimą; įnašų ir prarastų pajamų kompensacijų apskaičiavimą bei išmokėjimą; tapimo Fondo nariu ir išėjimo iš Fondo sąlygas; informacijos apie galimus interesų konfliktus teikimą; prarastų pajamų kompensacijų sumažinimo ar neišmokėjimo Fondo nariams dėl jų aplaidumo sąlygas; Fondo narių atsakomybę už skolas, susidariusias dėl Fondo veiklos;
- nustatoma, kad Fondo lėšas sudarys:
  - Fondo narių įnašai;
  - pajamos, gautos iš Fondo lėšų investavimo į vertybinius popierius arba palūkanos už terminuotus indėlius (neinvestuojant valstybės ir ES paramos lėšų);
  - parama, teikiama iš valstybės biudžeto lėšų, ES fondų lėšų;
  - juridinių bei fizinių asmenų savanoriški tiksliniai įnašai;
  - kitos teisėtai įgytos lėšos;
- siekiant didinti Fondo lėšas, nustatoma galimybė investuoti į vertybinius popierius, taip pat gauti palūkanas už terminuotus indėlius;
- numatoma, kad Fondų veikla kasmet audituojama nepriklausomo audito. Fondo narių prarastų pajamų kompensacija mokama įvertinus visus galimus finansavimo šaltinius ir negali viršyti prarastų pajamų dydžio;
- nustatoma, kad parama iš valstybės biudžeto lėšų, ES fondų lėšų skiriama tik tuo atveju, jei pajamų sumažėjimas viršija 30 proc. atskiro Subjekto vidutinių metinių praėjusių trejų metų laikotarpio pajamų arba praėjusių penkerių metų laikotarpio vidutinių trejų metų pajamų, neįskaitant didžiausios ir mažiausios vertės. Iš Fondo Subjektui mokamomis prarastų pajamų kompensacijomis kompensuojama mažiau kaip 70 proc. pajamų, prarastų tais metais, kuriais Subjektas įgyja teisę gauti šią paramą;
- nustatoma, kad Fondams nutraukus veiklą sukauptos Fondo lėšos gražinamos Fondo nariams proporcingai jų sumokėtoms įmokoms, atskaičius administravimo kaštus. Gautos ir Fondo narių prarastų pajamų kompensavimui nepanaudotos valstybės ar ES fondų paramos lėšos gražinamos į valstybės biudžetą;
- atliekami Įstatymo redakcinio pobūdžio pakeitimai, taip pat tikslinama prievolė ŽŪM nustatyti valstybės ir ES paramos lėšų naudojimo tvarką ir sąlygas, kiek pastarųjų neapibrėžia šis Įstatymas.

Fondo finansavimo šaltiniai. ŽŪM pažymi, kad priėmus Projektą, jo nuostatomis įgyvendinti papildomų valstybės lėšų nereikės. Papildžius Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programą (toliau – KPP) ir numčius būsimo finansinio laikotarpio strateginiame dokumente paramai gauti pajamų stabilizavimo priemonę bei iki 2020-12-31 žemės ūkio ministro įsakymu patvirtinus rizikos valdymo priemonės įgyvendinimo taisyklės, veikiantys Fondai galės pretenduoti gauti ES paramą (gauti finansinius įnašus iš KPP). Fondo lėšų panaudojimą turės nusistatyti Fondo nariai. Fondo gautos paramos, suteiktos iš valstybės biudžeto, ES fondų lėšų panaudojimo tvarka bus nustatyta KPP pajamų stabilizavimo priemonės paramos taisyklėse. Fondo administravimo išlaidos trejus metus nuo Fondo įkūrimo iš dalies (iki 70 proc. intensyvumu) galės būti finansuojamos iš KPP, o vėlesniais metais – iš Fonde sukaupų lėšų. Paramos skyrimą iš KPP kontroliuotų NMA.

Fondo lėšų (pieno ir grūdų sektoriams) kaupimo pavyzdys. Fondo dydis priklauso nuo dalyvių skaičiaus, Fondų dalyvių įmokos susiejamos su pajamomis. Darant prielaidą, kad Fondo įmoka sudarytų 0,5–1 proc. atskiro dalyvio pajamų (~2–5 Eur už toną grūdų; ~ 3 Eur už toną pieno) ir Fonde dalyvautų Subjektai, gaminantys ~ 50 proc. perdirbti tiekiamo pieno ir ~10 proc. grūdų kiekio, Fonde kasmet sukaupiamų lėšų suma galėtų sudaryti apie 10 mln. Eur (iš jų – dalyvių įmokos apie 3 mln. Eur (daugiau kaip 30 proc. Fondo lėšų) ir iki 7 mln. Eur kasmet KPP lėšų (iki 70 proc. tinkamų finansuoti išlaidų).

5. Derinimas:

- suderinta be pastabų su Konkurencijos taryba, atsižvelgta į Finansų ministerijos pastabas;
- Žemės ūkio rūmai ir Lietuvos žemės ūkio taryba pastabų nepateikė;
- liko neatsižvelgta į Teisingumo ministerijos pastabas ir siūlymus:
  - tikslinti Projekto 4 str. keičiamo Įstatymo 9 str. antraštinę dalį taip, kad visos Įstatyme dėstomos sąlygos būtų taikomos visiems Fondams, motyvuojant tuo, kad Įstatymas bei Reglamentas (ES) Nr. 1305/2013 reglamentuoja paramos teikimo tvarką ir sąlygas, bet ne visų subjektų veikimo sąlygas, todėl ir Įstatymo pakeitimo tikslas – nustatyti tik Fondų tinkamumo veiklos sąlygas ES ir valstybės paramai gauti;
  - Projekte numatyti sąlygas, kurioms esant kompetentinga priežiūros įstaiga priimtų sprendimą, patvirtinantį Fondo statuso įgijimą, praradimą, motyvuojant tuo, kad šios Fondų veiklos ir ES paramos teikimo sąlygos būtų nustatytos Kaimo plėtros plane ir priemonės įgyvendinimo taisyklėse, taip pat atsižvelgiant į tai, kad šios sąlygos, keičiantis ekonominei situacijai bei ES reglamentavimui, gali dažnai keistis, todėl netikslinga jas nustatyti Įstatyme;
  - numatyti Fondo administratoriaus veiklos atskaitomybę, Įstatyme nustatant Fondo organizacinę struktūrą, pagal kurią Fondo dalyvių susirinkimui ar valdybai būtų priskiriama funkcija tvirtinti įmokų ir išmokų ataskaitas, motyvuojant tuo, kad Įstatymas administratoriui nesuteikia teisės priimti su Fondo valdymu susijusius sprendimus, o visus sprendimus turėtų priimti kolegialus Fondo narių valdymo organas. Fondo organizacinę struktūrą ir kitus su Fondu susijusius veiklos pagrindus nustatys jo įstatai;
  - Įstatyme ar kituose teisės aktuose numatyti imperatyvius valstybės institucijų nustatytus reikalavimus Fondų valdymui, motyvuojant tuo, kad kompensacinių išmokų skyrimo tvarka ir sąlygos nustatomos su EK suderintame Kaimo plėtros plane bei įgyvendinamosiose taisyklėse, todėl netikslinga vienos priemonės taisyklės ir priemonės administravimą apibrėžti Įstatyme;
  - patikslinti Projektą pagal Reglamento (ES) Nr. 1305/2013 nuostatą, leidžiančią finansuoti iki 65 proc. prarastų pajamų, motyvuojant tuo, kad 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojusi šio reglamento pataisa nustato galimybę finansuoti iki 70 proc.;
  - Įstatyme numatyti išmokų viršutinės ribas ar ribas atitinkamam vienetui ir detalizuoti, kaip valstybės parama bus paskirstoma tarp fondų, motyvuojant tuo, kad paramos teikimo sąlygos ir reikalavimai nustatomi Kaimo plėtros programoje, kuri derinama su Komisija. Detalūs reikalavimai nustatomi ŽŪM patvirtintose priemonės įgyvendinimo taisyklėse.
- liko neatsižvelgta į Nacionalinės mokėjimo agentūros (NMA) siūlymą papildyti Įstatymą nuostata, kuria būtų įtvirtinta, kad NMA priimami sprendimai dėl skolos susigrąžinimo būtų prilyginti vykdomajam dokumentui, motyvuojant tuo, kad valstybėje galioja vieninga grąžintinių lėšų, susijusių su parama iš visų ES fondų, išieškoma tvarka – kreipiantis į teismą.
- Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė pateikė keturias juridinės technikos, tikslinamojo pobūdžio pastabas.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – atitinka Vyriausybės programos 102.4. papunkčio nuostatą dėl skatinimo privačia iniciatyva (lėšomis) kurti sektorinius žemės ūkio rizikos draudimo fondus žemės ūkio gamybos rizikai mažinti bei įgyvendina Vyriausybės programos įgyvendinimo plano 4.5.1. veiksmą „5. Žemės ūkio gamybos rizikų valdymas įsteigiant rizikų valdymo fondą“.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlome Projektą svarstyti Vyriausybės posėdyje (B dalyje), prieš tai tarpinstituciniame pasitarime aptarus Teisingumo ministerijos, Nacionalinės mokėjimo agentūros ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pateiktas pastabas.

Ekonomikos politikos grupės patarėjas

Vaidas Talačka

Vaidas Talačka, tel. +370 706 63722, el. p. vaidas.talacka@lr.lt